Sprawozdanie

Zarządu Naczelnego P. Z. S.

z działalności

Polskiego Związku Szkolnego na Morawach

za rok

1929.

Drukarnia Ludowa we Frysztacie — 515 — 30.

SPRAWOZDANIE
Zarządu Naczelnego P. Z. S. w Mor. Ostrawie
z działalności Polskiego Związku Szkolnego na Morawach za rok 1929.

Wstęp.

Dziesięć lat już mija od chwili, gdy po raz pierwszy wydaliśmy nasze sprawozdanie z działalności — dziś po raz dziesiąty stajemy przed ludnością polską na Morawach, by przedstawić sprawozdanie z działalności naszego Towarzystwa za rok 1929.

Upłynione dziesięciolecie zmusza nas do rzucenia okiem wstecz, na miniony okres naszej pracy a zwłaszcza na początki, gdy w latach 1919 i 1920 zaczęliśmy odbudowywać to, co lata wojenne zniszczyły i musieliśmy zacząć pracę od fundametów. Porównywując wyniki pracy w poszczególnych latach minionego dziesięciolecia, musimy przyznać, że wyniki pracy są coraz lepsze, mimo, że szeregi polskie na Morawach topnieją z roku na rok, gdyż dużo rodzin wraca do Polski a nikt nowy nie przybywa. Jeżeli mimo to praca daje lepsze wyniki, to przypisać to należy większemu uświadomieniu narodowemu wśród ludności polskiej, która pozostała tutaj i nie zważając na żadne trudności i przeciwności, swą polskość zachował i w niej się utrwaliła tak, że dziś już stanowi zwarty mur, o który rozbijają się wszelkie zakusy wynaradawiające. Toześrodkowanie sił w organiźmie pozostałej tu kolonji polskiej i to uświadomienie narodowe jest w znacznej części zasługą Polskiego Związku Szkolnego.

Uwagi ogólne.

Szybko minął rok pracy i nie dozwolił na spełnienie wszystkich zamierzonych zadań. Przedstawiając poniżej sprawozdanie z dokonanych prac, chcemy z góry usprawiedliwić się z tego, że efekt końcowy nie przedstawia się może zbyt pokaźnie. Jeżeli tak jest, to wynikło to ze szczupłych sił, które mamy do rozporządzenia, gdyż zaledwie tylko garstka chętnych ludzi oddaje się tej bezinteresownej pracy — a i ta garstka nie może całego swego czasu poświęcić pracy, gdyż mając zwykle ciężkie zajęcie zawodowe, tylko wolny od zarobkowej pracy czas może ofiarować na usługi Polskiego Związku Szkolnego. Członkowie nasi, którzy prowadzą czynną pracę, to prawie wyłącznie

robotnicy, nieco rzemieślników i garstka naczycieli. Zważywszy to, przyznać musimy, że w tych warunkach trudno było więcej wykonać — tem więcej, że ci chętni zrobili ze swej strony wszystko, co zrobić mogli, bo dobrych chęci im nie brakło

Dążeniem Polskiego Związku Szkolnego było zgrupowanie w swych szeregach wszystkich Polaków, bez różnicy wyznania, przekonania politycznego, zapatrywań, zawodu itp., bo uważał on, że powinien służyć wszystkim Polakom, krzepić w nich ducha polskiego, uczyć kochać język ojczysty, bronić przed wynarodowieniem lub zobojętnieniem dla spraw polskich, wspierać szkołę polską i opiekować się polskiem dzieckiem moralnie i materjalnie, oraz w każdy sposób pracować dla dobra sprawy polskiej na Morawach, by wyrobić dobre imię Polakowi tak, aby go obcy szanowali pod każkym względem.

W tym kierunku wytężaliśmy wszystkie nasze siły przez cały ubiegły rok — czy i o ile nam się to udało, niech osądzi każdy z Polaków na podstawie niniejszego sprawozdania, które pod ocenę obecnie dajemy, świadomi zresztą tego, że jeżeli nie wszystko poszło najlepiej i nie osiągnęliśmy nadzwyczajnych rezultatów tak, jak tego pragnęliśmy, to jednak w miarę sił naszych i środków, które do rozporządzenia mieliśmy, nasz narodowy obowiązek spełniliśmy sumiennie, według najlepszej naszej wiedzy i woli.

Zarząd Naczelny P. Z. S. w roku 1929.

Po Walnym Zjeździe członków, który odbył się w dniu 28 kwietnia 1929 w Przywozie, na którym dokonano uzupełniających wyborów do Zarządu Naczelnego i Rady Nadzorczej, na posiedzeniu w dniu 18 maja 1929 ukonstytuował się Zarząd Naczelny w sposób następujący:

Prezydjum;

Marjan Pawełek, prezes,
Józef Kupiec, I wiceprezes,
Juljan Hipp, II wiceprezes,
Leonard Guńka, I sekretarz,
Karol Siwek, II sekretarz,
Marja Heinrichowa, I skarbnik
Emanuel Sznapka, II skarbnik.

Członkowie Zarządu:

Ferdynand Czopek,
Józef Dubil,
Jan Firlej,
Jan Gazur,
Józef Kupczyk,
Józef Mendel,
Elżbieta Mikowa,
Władysław Pojor
Jan Piasecki,
Stanisław Sitek,
Franciszek Słonka,
Józef Walaszek,
Józef Żurek,
Wilhelm Żywioł.

Członkowie Rady Nadzorczej:

Klemens Bogda,
Stanisław Kisielewicz,
Michał Kohut,
Jan Rogala,
Karol Santarius.

Ponieważ z końcem czerwca ustąpili: Pp. Leonard Guńka i Wilhelm Żywioł, zakooptowano w ich miejsce: Pp. Franciszka Szymonika i Franciszka Mikę.

Sprawozdanie z działalności Zarządu Naczelnego w roku 1929 przedstawia się następująco:

Zarząd Naczelny odbył 9 posiedzeń, w których wzięło udział 150 członków. Rada Nadzorcza odbyła 8 posiedzeń, w których wzięło udział 25 członków. Zarząd Naczelny urządził: Walny Zjazd członków w Przywozie, Uroczysty Wieczorek ku uczczeniu Imienin Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, Uroczysty Poranek dla uczczenia Rocznicy Wiekopomnej Konstytucji 3-go maja, Uroczysty Wieczorek ku uczczeniu 11-letniej Rocznicy odzyskania niepodległości Państwa Polskiego, Zbiórkę Narodową 3-go Maja, Wycieczkę do Krakowa dla 280 osób, kolonje wakacyjne dla dziatwy szkolnej; wysłał dzieci do krewnych w Polsce na dwumiesięczny pobyt, wypłacał stypendja dla młodzieży ze szkół średnich, wypłacał zapomogi na tramwaje dla biednych dzieci, dojeżdżających do szkoły wydziałowej w Mor. Ostrawie, zrobił ogólne sprawozdanie z działalności P. Z. S, za lata 1928 i 1929 i wydał je drukiem, wystarał się o subwencje dla szkół, na Gwiazdkę, na kolonje wakacyjne itp., wydał afisze wpisowe; interweniował w sprawach Towarzystwa i poszczególnych członków u różnych Władz i Urzędów, uzgadniał i harmonizował pracę i wzajemne stosunki między poszczególnemi Kołami, dawał Kołom inicjatywę w różnych kierunkach itd. — wogóle robił to wszystko, co zmierzało do urzeczywistnienia celów Polskiego Związku Szkolnego a leżało w statutem przepisanej kompetencji Zarządu Naczelnego, który jest najbliższą władzą dla Kół miejscowych.

Dla okazania łączności z Polską, oraz dla pokazania tutejszym emigrantom całego dorobku polskiego w pierwszem dziesięcioleciu, wszczął Zarząd Naczelny akcję, by zorganizować wycieczkę na Powszechną Wystawę Krajową do Poznania. Mimo to, że z powodu dość wysokich kosztów i organizowania wycieczek przez inne towarzystwa, wycieczka nasza do skutku nie doszła, bardzo wiele naszych członków wzięło udział w wycieczkach, zorganizowanych przez Macierz Szkolną w Czeskim Cieszynie i przez Klub czesko-polski w Mor. Ostrawie, lub też samodzielnie, dzięki naszej usilnej agitacji. Dla członków, którzy z różnych powodów do Poznania jechać nie mogli, urządziliśmy odczyty o P. W. K., by choć w ten sposób zapoznać ich z tem wielkiem dziełem Odrodzonej Polski.

Ponieważ w lipcu 1929 odbywał się Pierwszy Zjazd Polaków w Warszawie a Zarząd Naczelny P. Z. S. został wezwany do wysłania 1 jednego delegata, udał się tam jako delegat prezes Zarządu Naczelnego, dyrektor Marjan Pawełek. Przez wysłanie delegata, który po powrocie zdał sprawozdanie z obrad Zjazdu, okazaliśmy, że tworzymy jeden front, tak z mniejszościami polskiemi, jako też z emigracją polską na całym świecie, front współpracy z Ojczyzną dla Jej dobra. Delegat nasz w tym duchu pracował na Zjeździe, biorąc czynny udział w pracach kilku komisyj i we wszystkich obradach plenarnych. Wybranej przez Pierwszy Zjazd centralnej organizacji Polaków zagranicznych pod firmą „Rada Organizacyjna Polaków z Zagranicy", składamy na tem miejscu gorące życzenia, by spełniła nadzieje, jakie tworząc Ją, miały delegacje Polaków z całego świata — niech dla dobra Polski i Polaków zagranicznych rozwija się najpomyślniej. Ze swej strony przyrzekamy współpracę pod każdym względem i spodziewamy się, że Rada Organizacyjna nie odmówi nam swej pomocy, gdy zwrócimy się do Niej w sprawie naszych potrzeb, jak bibljotek, wycieczek do kraju itp.

Sprawozdanie kasowe

Zarządu Naczelnego przedstawia się następujaco:

a) Dochody:

Za pozostałość kasową z roku 1928	4576.15
„ 50% wkładek od Kół za rok 1928	2327.—
„ wkładki na bibljotekę od Kół za rok 1928 .	503.—
„ subwencje i dary uzyskane	19230.—
„ zwrot od Kół za druki i wydawnictwa . .	1229.—
„ wycieczkę do Krakowa	27715.—
„ bal Zarządu Naczelnego	2803.65
„ wykłady i odczyty popularne . , ...	270.60
„ Poranek 3 maja i Zbiórkę Narodową 3 maja	2177.—
„ kolonje wakacyjne	3338.
„ Gwiazdkę dla dziatwy szkolnej	6122.—
„ odsetki od ulokowanej gotówki	325.—
Razem . .	70616.40

b) Rozchody:

Za subwencje wypłacone: Kołom P. Z. S. . .	7356.—
„ „ „ Macierzy Szkolnej .	14475.10
„ „ „ stypendja	2200.
„ „ „ tramwaje	4590.—
„ „ „ kolonje wakacyjne .	3337.20
„ „ „ inne	628.60
do przeniesienia .	32686.90

Z przeniesienia . .	32686.90
Za wycieczkę do Krakowa	25972.—
„ sprawozdania	1023.—
„ Poranek 3-go maja	765.60
„ wydatki Balu Zarządu Naczelnego	2468.80
„ wykłady w sezonie 1928/29.	503.—
„ druki i wydawnictwa	790.70
„ administrację i zwrót kosztów wyjazdów .	447.40
„ bibljotekę (uzupełnienie i poprawienie) . .	2247.40
„ podatek obrotowy	103.40
„ afisze wpisowe	403.90
„ pozostałość kasową na rok 1930	3204.30
Razem . .	70616.40

W sprawozdaniu gospodarki kierowano się stale zasadami oszczędności i nigdy nie wydawano pieniędzy na rzeczy, bez których obejść się można, by tylko mieć odpowiednie fundusze na rzeczy konieczne. Ponieważ zdobycie funduszów było z trudem połączone, szanowano je na każdym kroku i nic nie zmarnowano.

Rada Nadzorcza, którą zapraszano stale na posiedzenia Zarządu Naczelnego, wiedziała zawsze o wszystkiem a badając kilkakrotnie rachunkowość Zarządu Naczelnego, stwierdziła, że prowadzono wszystko w zupełnym porządku, co zresztą stwierdziła uwagą i podpisami w księdze kasowej. Rada Nadzorcza urządziła również kilka rewizyj kasowych we wszystkich Kołach miejscowych, nie żałując czasu i trudu.

Koła miejscowe P. Z. S.

Ponieważ i w roku 1929 nie było warunków, któreby wymagały założenia większej ilości Kół miejscowych, istniało 5 Kół a mianowicie: w Mor. Ostrawie, Marjańskich Górach, Przywozie, Witkowicach i Zabrzegu — działalność nasza ograniczała się też tylko do tych miejscowości.

Ilość i ruch członków w poszczególnych Kołach miejscowych wykazuje poniższe zestawienie:

Członkowie	Koła P. Z. S.				
	M. Ostrawa	Mar. Góry	Przywóz	Witkowice	Zabrzeg
zwyczajni . . .	243	147	98	125	125
wspierający . .	15	—	2	1	—
dożywotni . .	2	—	—	2	—
założyciele . .	—	—	—	—	—
Razem	260	147	100	128	125
Z tego nowych .	15	12	8	25	7

Koło P. Z. S. w Mor. Ostrawie.

Walne Zgromadzenie członków wybrało na rok 1929 następujący Zarząd Koła: Marjan Pawełek, przewodniczący; Franciszek Mika, zastępca przewodniczącego; Kornelja Bandołówna, sekretarz; Leonard Guńka (do 30/VI.), Paweł Trombik (od 1/IX), zastępca sekretarza; Stanisław Mika (do 30/VI.), Franciszek Szymonik (od 1/VII.), skarbnik; Bolesław Lechowicz (do 30/VI.), zastępca skarbnika; Franciszka Wołyńska, bibljotekarz; członkowie Zarządu: Janina Bogdowa, Otton Baran do 30/IV.), Jan Czerwiński, Piotr Fraś, Walenty Kokoszka, Anna Kowalska, Józefa Piszkorówna, Monika Stankówna, Władysław Wróbel, Wilhelm Żywioł (do 30/VI.). Członkowie Komisji kontrolującej: Klemens Bogda, Marja Heinrichowa, Rudolf Knab, Józef Kowalski, Andrzej Słowik (do 30/VI.).

Członkowie Koła P. Z. S. w Mor. Ostrawie:

Adamczykowa Katarzyna
Baran Franciszek
Baran Otto
Bandotówna Kornelja
Barczyk Tomasz
Bartosz Józef
Barzykowski Inż. Wład.
Barzykowska Zofja
Biłozór Franciszek
Bednarczykowa Stefanja
Bliźniak Józef
Bogda Klemens
Bogdowa Janina
Bombel Jan
Bombelowa Magdalena
Boratyński Juljan
Bugajski Jakób
Bugajska Maria
Buzek Dr. Jan
Burdek Jan
Cabała Wincenty
Chmurówna Helena
Chobot Emanuel
Czarnik Franciszek
Czerwiński Franciszek
Czerwiński Jan
Copijowa Katarzyna
Ćmiel Bogusław
Ćmiel Marja
Ćmiel Paweł
Drzazga Jan
Dudzik Jan
Duryś Marcin
Dusza Józef
Faber Tomasz
Firek Józef
Firkówna Elżbieta
Florek Piotr
Florkowa Zofja
Fraś Piotr
Frączek Józef
Frączkowa Anna
Frejek Wojciech
Gacek Jan
Gacek Feliks
Gacek Marja
Gadowski Ludwik
Gadowska Aniela
Gawlik Józef
Godzik Franciszek
Gołąb Józef
Góral Herman
Grulewski Dr. Bernard
Grulewska Augusta
Grzybek Karol
Hałaj Sebastjan
Hankus Jakób
Hankus Ludwik
Heinrichowa Marja
Honkisz Wincenty
Janik Jan
Jaskowa Anna
Jaśkowska Emilja
Jyrzykowa Katarzyna

Kamiński Józef
Kamińska Alojza
Kaniówna Marja
Kawka Jakób
Kawkowa Marja
Kawka Jan
Kawulowa Anna
Kempowa Stefanja
Kępa Michał
Klaczok Andrzej
Kmiecik Józef
Knab Rudolf
Knaga Jan
Kokoszka Walenty
Kot Jan
Kohut Rudolf
Kohutówna Hermina
Kawkówna Hermina
Kornaś Władysław
Krempa Józef
Kuska Józef
Kupczyk Józef
Kuciela Antoni
Kurzawa Józef
Kwinta Stanisław
Kwintowa Aniela
Kwinta Ferdynand
Kobielanka Janina
Kowal Józef
Kowalska Anna
Kowalska Helena
Kotarba Piotr
Kowalski Józef
Kabat Józef
Laskowski Michał
Latkowski Wojciech
Lechowicz Władysław
Lechowicz Bolesław
Lechowiczówna Zofja
Legutko Jan
Legutko Zofja
Lizak Ludwik
Łazarczyk Franciszek
Łazarczykowa Katarzyna
Łuczokowa Karolina
Łysoń Franciszek
Luciow Rudolf
Machaczka Jan
Machniowski Władysław
Machniowska Anna
Majchrowski Wincenty
Maślanka Stanisław
Maślankowa Rozalja
Marzec Marja
Matlak Andrzej
Matug Mikołaj
Matugowa Katarzyna
Matysek Włodzimierz
Matyasikowa Anna
Marankiewicz Józef
Marankiewicz Helena
Miłoń Józef
Mistat Antoni
Mistat Karol
Mika Franciszek
Mikowa Elżbieta
Mika Stanisław sen.
Mika Stanisław jun.
Mitko Andrzej
Mojeścik Paweł
Mróz Tytus
Mrózek Andrzej
Musiał Franciszek
Musiałowa Anna
Ochodkówna Marja
Olchawa Wojciech
Olchawa Rozalja
Opacki Jan
Pabian Aleksander
Pabianowa Franciszka
Pachel Wojciech
Padłowa Wiktorja
Paskrowa Zofja
Pasternak Jan
Pater Wincenty
Paterowa Bronisława
Pałówna Ela
Paprota Jan
Pawełek Marjan
Pawełkowa Alojza
Pelc Franciszek
Pilch Stanisław
Pilchowa Zuzanna
Piotrowski Jan

Piotrowska Agnieszka
Piotrowska Helena
Piskorz Mateasz
Piskorzówna Józefa
Piątek Józef
Piekarz Wawrzyniec
Pęcikiewicz Józef
Podoławski Józef
Polok Michał
Pokorny'owa Wanda
Przeciszowski Stanisław
Pyjor Jan
Pyjor Michał
Radecki Władysław
Rapałówna Helena
Rogoyski Dr. Stefan
Rogoyska Zofja
Roik Jan
Ryba Jędrzej
Ryba Franciszek
Rybka Paweł
Rząsowa Kazimiera
Skalnikowa Marja
Skisz Jan
Słowik Andrzej
Słowikowa Marja
Słowikówna Marja
Słupski Franciszek
Ślusarczykówna Marja
Ślusarczyk Tadeusz
Sobola Wojciech
Śramek-Choynowska Marja
Spytkowski Jan
Spytkowska Stefanja
Serwatka Józef
Stankowa Franciszka
Stankówna Monika
Stanek Władysław
Stawówna Bronisława
Struzik Stanisław
Struzikowa Helena
Struller Franciszek
Strullerowa Antonina
Stokłosa Franciszek
Stokłosa Mikołaj
Sumera Józef
Surma Wincenty
Suchan Józef
Świder Marja
Święch Antoni
Schwenk Jan
Schwenk Herman
Szczudło Wojciech
Szymczyk Jan
Szczurek Andrzej
Szczurek Wiktorja
Szczudło Katarzyna
Szczurowa Anna
Szymonik Franciszek
Skórecki Jakób
Tarkota Rudolf
Tatara Józef
Tobiczyk Franciszek
Tomana Józef
Trombik Paweł
Urautowa Anna
Uraut Franciszek
Usarowa Teresa
Warzecha Józef
Wągiel Wojciech
Wąglowa Zofja
Walusiak Franciszek
Węglorz Jan
Więsek Feliks
Więsek Karol
Wilkowa Anna
Włodek Jakób
Wnęk Błażej
Wołyńska Franciszka
Wojasowa Rozalja
Wójcik Władysław
Wróbel Jan
Wróblowa Marja
Wróbel Władysław
Zarski Stanisław
Zarska Rozalja
Zontek Franciszek
Zubel Michał
Zubelowa Wiktorja
Żywioł Aleksander
Żywiołowa Elżbieta
Żywioł Wilhelm.

Koło P. Z. S. w Mar. Górach.

Walne Zgromadzenie członków wybrało na rok 1929 następujący Zarząd Koła: Juljan Hipp, przewodniczący; Karol Siwek, zastępca przewodniczącego; Anna Talikowa, sekretarz; Wojciech Paterak, zastępca sekretarza; Karol Karczmarczyk, skarbnik; Jan Filar, zastępca skarbnika; Wanda Gajdzicówna, bibljotekarz; Andrzej Wnęk i Piotr Patela, gospodarze; członkowie Zarządu; Anna Patelowa, Karol Santarius, Wojciech Bujak, Józef Kulik, Stanisław Latowski, Piotr Sroka, Józef Wojewoda. Członkowie Komisji kontrolującej: Maksymiljan Karpała, Władysław Pajor, Stanisław Pietrzyk.

Członkowie Koła P. Z. S. w Mar. Górach:

Adamowiczowa Marja
Adamowicz Władysław
Antoszków Dominik
Bandura Jan
Bujak Wojciech
Ciężak Józef
Chwałek Szczepan
Chrobakowa Anna
Cyprowa Anna
Ciężakowa Marja
Durczok Jan
Dęboszowa Marja
Dziedziński Józef
Dziedzińska Julja
Dyląg Władysław
Drozdek Szczepan
Fijoł Kazimierz
Filar Jan
Filarowa Marja
Frycz Tomasz
Frycz Jan
Furgał Benedykt
Göttel Rudolf
Gancarczyk Grzegorz
Giełdoń Szczepan
Gajdzicówna Wanda
Gregorczyk Karol
Horabik Wojciech
Hipp Juljan
Hus Jan
Hartabuz Walenty
Hojda Wiktor
Hojda Emil
Horabik Józef
Hajdecka Marja
Horągwicki Józef
Horabikowa Anna
Hippowa Alojzja
Janusz Jan
Januszowa Olga
Jurczykówna Aniela
Jasek Wojciech
Jaskowa Eleonora
Juszczok Stefan
Janusz Józef
Kubiczowa Zofja
Kaczmarczyk Karol
Kaczmarczykowa Marja
Krzywoń Michał
Karpała Maksymiljan
Karpałowa Rozalja
Kimler Henryk
Kimlerowa Marja
Kulik Józef
Kudła Jan
Kuciel Antoni
Książek Michał
Kolak Jan
Kolakowa Stefanja
Katra Stanisław
Kulig Walenty
Krupa Walenty
Kurlej Wojciech
Korbut Jan
Katrowa Katarzyna
Kozik Antoni
Kulikowa Katarzyna
Kulikówna Marja
Korbutowa Marja
Korabik Szymon

Kaleta Jan
Kosydarowa Katarzyna
Kulik Józef II.
Krutakowa Agata
Kalicki Walenty
Latowski Stanisław
Łątka Stanisław
Łątka Emil
Machowska Marja
Myślatecki Jan
Machniowski Władysław
Machniowska Anna
Machowski Franciszek
Miłek Mikołaj
Mazurek Jan
Oprych Maciej
Ojczyk Michał
Przybyłko Wojciech
Patela Piotr
Pajor Władysław
Płaziak Franciszek
Patelowa Anna
Pietrzyk Stanisław
Pawlik Józef
Postawowa Paulina
Postawa Franciszek
Pietrzyk Piotr
Piduchowa Katarzyna
Piotrowski Stefan
Pankowa Marja
Paterak Wojciech
Porąbka Jan
Pawlikowa Stefanja
Pietrzykowa Karolina
Romkowa Marja
Raczek Henryk
Raczkowa Stefanja
Słowik Wincenty
Ślęk Stanisław
Ślękowa Rozalja
Szklarczyk Józef
Sędzimir Józef
Skawińska Apolonja
Sołtysowa Antonina
Sędzimir Franciszek
Siwek Karol
Sroka Piotr
Starowicz Mikołaj
Stefański Józef
Santarjus Karol
Szklarczykowa Marja
Srokowa Katarzyna
Sawski Ludwik
Socha Jan
Skórczyński Stanisław
Święch Marcin
Święchowa Helena
Starowiczowa Marja
Talikowa Anna
Talik Michał
Tyrański Franciszek
Targoszowa Marcela
Tobola Paweł
Trojak Rudolf
Wojewoda Piotr
Wojewodowa Magdalena
Wojtas Stanisław
Wnęk Andrzej
Wojewoda Józef
Wnękówna Marja
Zaucha Wojciech
Żurek Józef
Żurkowa Rozalja
Żurek Franciszek
Zając Jakób
Żupnik Władysław
Zioło Karol.

Koło P. Z. S. w Przywozie.

Walne Zgromadzenie członków wybrało na rok 1929 następujący Zarząd Koła: Józef Kupiec, przewodniczący; Jan Pyjor, zastępca przewodniczącego; Stefan Malost (do 30/VIII.), Aniela Siwkowa (od 1/IX.), sekretarz; Leopold Kania, zastępca sekretarza; Franciszek Słonka, skarbnik; Karol Kowalski, zastępca skarbnika; Jan Kilian i Wojciech Jamróz, gospodarze: człon-

kowie Zarządu: Wojciech Bacia, Franciszek Grendysa, Marja Malisiewiczówna, Józef Michalik, Józefa Pitakowa, Marcin Prusak. Członkowie Komisji kontrolującej: Jan Matyasik, Jan Piasecki, Andrzej Sukiennik.

Członkowie Koła P. Z. S. w Przywozie:

Bacia Wojciech
Baciowa Helena
Basakowa Bronisława
Bednarz Piotr
Biś Władysław
Borowiecki Michał
Chyży Franciszek
Curyło Jan
Daniec Józef
Drabik Antoni
Gęśla Jan
Gęślowa Magdalena
Gil Andrzej
Głogowski Jan
Głogowska Janina
Głogowski Juljusz
Grendysa Alojzy
Grendysa Franciszek
Grendysa Jakób
Grzybowski Józef
Grzywacz Michał
Hapek Jan
Jamróz Wojciech
Jamrózowa Katarzyna
Jantoś Józef
Jonkiszowa Anna
Kania Józef
Kaniowa Julja
Kania Leopold
Kierczak Tomasz
Kilian Jan
Kilianowa Karolina
Kokoszka Wojciech
Korba Jan
Konarski Józef
Kowalski Jan
Kowalska Agnieszka
Kowalski Karol
Krawczyk Paweł
Król Jan
Kupiec Józef
Kupcowa Władysława
Latosiński Józef
Malisiewicz Jan
Malisiewiczowa Marja
Matyasik Jan
Michalik Walenty
Michalikowa Wiktorja
Michalik Józef
Mieszaniec Michał
Mika Walenty
Mikowa Marja
Mirek Tomasz
Młodzikówna Anna
Morysowa Marja
Moskala Piotr
Niemiec Józef
Nowak Jan
Oprych Józef
Oprychowa Anna
Pabianowa Anna
Piasecki Jan
Piasecka Katarzyna
Piasecki Emil
Pitak Jan
Pitakowa Józefa
Prusak Marcin
Pyjor Jan
Rogala Jan
Rogalowa Anna
Romba Franciszek (zmarł)
Rozpondek Piotr
Rozpondkowa Wiktorja
Rozpondek Bogumił
Ryczek Paweł
Rysiowa Zofja
Serafinówna Janina
Siwiec Michał
Siwkowa Aniela
Ślusarczyk Wawrzyniec
Ślusarczykowa Marja
Słonka Franciszek

Słonkówna Helena
Sokański Walenty
Spisak Jakób
Sukiennik Andrzej
Surdej Jan
Surdejowa Julja
Świerczek Franciszek
Święsz Piotr
Święszowa Katarzyna
Szczypczykowa Tekla
Szczypczykówna Marja
Szczypczyk Józef
Tańcula Wojciech
Walaszek Józef
Wrankiewiczowa Irena
Zając Marcin
Zgraja Walenty
Żołyniak Roman.

Koło P. Z. S. w Witkowicach.

Walne Zgromadzenie członków wybrało na rok 1929 następujący Zarząd Koła: Emanuel Sznapka. przewodniczący; Stefan Gondek (do 31/III), Marcin Firlejczyk (od 1/IV.), zastępca przewodniczącego; Stefanja Homowa, sekretarz; Ferdynand Czopek, skarbnik; Henryk Wilczyński, zastępca skarbnika (do 31/VIII.); Józef Wisła, bibljotekarz; Józef Mendel, gospodarz; członkowie Zarządu: Franciszek Błachowicz, Józef Dubil, Kazimierz Dubil, Elżbieta Firlejczykówna, Wojciech Koźbiał, Stefan Pławny, Zygmunt Pławny, Władysław Rzycki, Maciej Słaby, Józef Roman, Józef Kupczyk, Alfred Kocur (od 1/IX). Członkowie Komisji kontrolującej: Wojciech Ciuruś, Karol Kamieński, Stanisław Kisielewicz, Stanisław Solarz, Anna Kukliczowa; zastępcy: Władysław Machniowski, Andrzej Szalbot, Marja Urbanowa.

Członkowie Koła P. Z. S. w Witkowicach:

Bugajski Augustyn
Fugajska Anna
Bańdo Władysław
Bartyzel Teofil
Burcek Katarzyna
Bojda Władysław
Buzek Katarzyna
Błaszczyk Jan
Błaszczyk
Bednarczyk Stef.
Bzdula Anna
Błaszczyszyn Jan
Ciuruś Wojciech
Ciuruś Zofja
Ciuruś Albina
Czopek Ferdynand
Czopek Marja
Czopek Alfred
Dubiel Józef
Dnolak Tadeusz
Dryngiel Eljasz
Doleżał Juljusz
Doleżał Julja
Firlejczyk Marcin
Flasza Władysław
Frankowicz Franciszek
Firlej Jan
Gądek Stefan
Gądek Anastazja
Gruszecki Stanisław
Grzesik Piotr
Guttmann Jakób
Giebałówna Helena
Gałuszka Izydor
Herz Samuel
Homowa Stefanja
Jerzykowski Jan
Janas Kasper
Kukliczowa Marja
Koźbiał Wojciech
Klisz Jan
Kisielewicz Stanisław

Kamiński Karol
Kamińska Anna
Kot Franciszek
Kot Janina
Kapusta Wincenty
Kożdoń Zuzanna
Kołodziej Franciszek
Kołodziej Ludwika
Kupczyk Józef
Kubica Stanisław
Kamińska Marja
Kisielewiczowa Walerja
Kasprzyk Jan
Kubica Stanisław
Kręðziolol Jan
Król Emil
Kralik Jan
Koźbiał Ludwik
Lisowski Franciszek
Laib Engelbert
Lach Michał
Młodzikówna Anna
Mendel Józef
Machniowski Władysław
Machniowska Anna
Maciołek Jan
Mentel Józef
Mielec Jan
Mielec Paulina
Mikuszewska Bronisława
Marcinkiew Stefan
Marcinik Kazimierz
Mendel Ludwik
Osika Stanisław
Ogiegłowa Anna
Olszowski Józef
Piatnikowa Marja
Piechnik Wojciech
Pławny Stefan
Pławny Zygmunt
Platek Jan
Platek Katarzyna
Pławna Helena
Propier Ignacy
Partyka Ludwik
Rerutko Piotr
Rzycki Władysław
Roman Rudolf
Roman Józef
Rusin Stanisław
Roter Jan
Śliwa Franciszek
Sindut Jan
Słaby Maciej
Słaby Julja
Słaby Marja
Seremet Ludwik
Seremet Katarzyna
Sanojca Jakób
Szeląg Wincenty
Świstek Józef
Stebnik Franciszek
Solański Wojciech
Świech Marcin
Świech Helena
Skowron Leon
Śliwa Stanisław
Szalbot Andrzej
Sznapka Emanuel
Szczygłowa Marja
Spiral Mateusz
Solarz Stanisław
Słowik Andrzej
Tatka Franciszek
Tęcza Franciszek
Urban Jan
Urban Anna
Wąs Stanisław
Wąs Zofja
Wisła Józef
Widomska Anna
Wilczyński Henryk
Wolanin Franciszek
Zaleński Jan
Zaleński Wiktorja

Koło P. Z. S. w Zabrzegu.

Walne Zgromadzenie członków wybrało na rok 1929 następujący Zarząd Koła: Jan Legierski I.. przewodniczący; Józef

Kupczyk, zastępca przewodniczącego; Franciszek Bzukała, sekretarz; Zygmunt Leksowski (do 12/IX.), Michał Legierski (od 13/IX.), zastępca sekretarza; Jan Firlej, skarbnik; Mateusz Spiral (do 12/IX.), Jan Gazur (od 13/IX.), zastępca skarbnika; Jan Bury i Paweł Legierski, bibljotekarze; członkowie Zarządu: Jan Duraj, Rudolf Gawlas, Jan Kawulak, Józef Kubica, Jan Legierski II., Antoni Ligocki, Paweł Polok, Piotr Pytel, Michał Waszut, Franciszek Wolanin. Członkowie Komisji kontrolującej: Jerzy Ligocki, Stanisław Łuka, Franciszek Motyka, Władysław Talaga.

Członkowie Koła P. Z. S. w Zabrzegu:

Antoszek Jan
Antas Alojzy
Bury Paweł
Bury Jan
Bzukała Franciszek
Białorzyd Wojciech
Brącek Karol
Bryś Stanisław
Bryś Józef I.
Bryś Józef II.
Bułka Jan
Biegoń Jan
Bajor Jan
Berek Paweł
Cieślar Jan
Cichy Paweł
Cichy Michał
Duraj Jan
Dworniczek Wojciech
Domagała piotr
Firlej Jan
Gazur Jan
Giełdoń Stanisław
Guttman Jakób
Gawlas Rudolf
Góralczyk Adolf
Galuszka Józef
Haratyk Jan
Hrczyna Gabrjel
Haj Wojciech
Hłoń Franciszek
Jurczok Paweł
Jagła Stanisław
Jach Józef
Jach Rudolf
Kohut Michał I.
Kohut Michał II.
Kręzielok Jan I.
Kręzielok Jan III.
Kręzielok Józef I.
Kubica Józef I.
Kręcikwost Wawrzyniec
Kubica Józef II.
Kubica Michał
Kubaszczyk Wojciech
Kupczyk Józef
Kawulak Jan
Kołodziej Franciszek
Kołodziejowa Ludwika
Kajzar Michał
Kurek Paweł
Korcz Franciszek
Kubaszczyk Franciszek
Kulik Jan
Krysta Antoni
Kotrys Stanisław
Kaja Jakób
Komarowski Franciszek
Kisza Jan
Kralik Adolf
Kisza Franciszek
Kaczmarczyk Jan
Klus Rudolf
Legierski Jan I.
Legierski Jan II.
Legierski Jan IV.
Legierski Józef I.
Legierski Józef II.
Legierski Józef III.
Legierski Michał I.
Legierski Michał II.
Legierski Michał III.

Ligocki Jerzy
Ligocki Antoni
Lewnowski Emil
Łysak Jan
Łuka Stanisław
Maciejczyk Józef
Madejski Karol
Matysek Stefan
Mazur Wojciech
Michałek Antoni
Motyka Franciszek
Nędza Klemens
Podziorski Jerzy
Polok Paweł
Pilch Franciszek
Pilch Stanisław
Pietrasina Michał
Pyłeb Władysław
Pyłeb Piotr
Porępski Franciszek
Peterkowa Zofia
Rucki Jan I.
Rucki Jan II
Samek Jan
Sztec Karol
Sikora Franciszek
Śpiral Mateusz
Sawczuk Roman
Sitek Stanisław
Sitkowa Teresa
Sitek Zygmunt
Sznapka Emanuel
Simik Jan
Tencza Franciszek
Talaga Władysław
Urban Jan
Wojtas Antoni
Wojtas Jakób
Waligóra Andrzej
Worek Wojciech
Waliczek Józef
Wysocki Jan
Wrzecionko Jan
Wobny Franciszek
Waszut Michał
Wolanin Franciszek
Wojewodzicz Jan
Wala Franciszek
Zyman Wojciech
Zyman Wawrzyniec
Zyman Franciszek
Zalińska Olga
Zawada Józef
Zwoliński Tomasz

Zdążanie do urzeczywistnienia celów P. Z. S.

Chcąc zadanie swe spełnić i wywiązać się z niego dobrze, prowadził Polski Związek Szkolny pracę w różnych kierunkach i podejmował wszystkie te zabiegi, któremi spodziewał się osięgnąć i urzeczywistnić szczytne cele, jakie sobie przedstawił w swym statucie. Cały szereg tych zabiegów przedstawimy poniżej według pewnych grup, by ułatwić orjentację i przedstawić sprawozdanie w sposób możliwie najbardziej przejrzysty. Grupy te, przedstawiające kolejno szczegółową działalność Zarządu Naczelnego i Kół miejscowych będą następujące:

1. Praca w poszczególnych Kołach ogólnie wzięta.
2. Gospodarka poszczególnych Kół.
3. Bibljoteki i ruch książek i czytelników.
4. Stan poszczególnych szkół.
5. Praca w poszczególnych szkołach.
6. Odczyty i wykłady popularne.
7. Obchody narodowe, przedstawienia itp.
8 Gwiazdka dla ubogiej dziatwy szkolnej.

9. Kolonje wakacyjne dla chorej dziatwy.
10. Zasiłki na koszta dojazdów tramwajem.
11. Stypendja na dalsze studja.
12. Prowadzenie młodzieży pozaszkolnej.
13. Opieka nad obywatelem polskim.
14. Różne inne gałęzie pracy.

1. Praca poszczególnych Kół

ogólnie i cyfrowo ujęta przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Koła P. Z. S.				
	Mor. Ostrawa	Mar. Góry	Przywóz	Witkowice	Zabrzeg
Ilość zgromadzeń walnych i publicznych	2	4	1	1	1
Ilość posiedzeń Zarządu Koła . . .	9	11	10	14	16
Ilość posiedzeń Komisji kontrolującej .	3	1	1	2	2
Ilość posiedzeń poszczególnych sekcyj	28	5	—	16	—
Ilość obchodów narodowych (poranków i wieczorków)	3	1	—	2	—
Ilość przedstawień amatorskich . . .	5	4	4	2	2
Ilość odczytów i wykładów	12	3	—	5	6
Ilość zabaw, festynów i wycieczek . .	8	2	4	5	6
Przeciętna ilość obecnych na przedstawieniach i obchodach	230	200	180	200	180

Naturalnie, że w tem sprawozdaniu nie ujęto całej pracy Kół miejscowych, tylko te rzeczy, które można ująć cyfrowo. Cały szereg wysiłków, które Koła miejscowe podejmowały, by pracę na swym terenie najwydatniej rozwinąć, nie mieści się w tem zestawieniu — dla szczupłości miejsca nie możemy tu tu szczegółowo wymieniać wszystkiego, tem więcej, że zabiegi te w różnych Kołach były różne i zależne od miejscowych stosunków. Mimo najlepszych chęci wszystkich Kół, nie wszędzie pozwoliły stosunki na uzyskanie równych wyników podejmowanej pracy.

2. Gospodarka Kół P. Z. S.

Ponieważ sprawozdanie kasowe najdobitniej wykazuje pracę a temsamem i żywotność danego przedsiębiorstwa czy towarzystwa, nie przytoczone poniżej cyfry mówią same za siebie i przedstawią całą finansową gospodarkę naszych Kół za rok 1929, która przedstawia się następująco:

a) Dochody:

Wyszczególnienie	Koła P. Z. S.									
	M. Ostrawa		M. Góry		Przywóz		Witkowice		Zabrzeg	
	Kč	h	Kč	h	Kč	h	Kč	h	Kč	h
Za pozostałość kasową z roku 1928	13188	21	282	91	3883	70	1178	20	672	96
Za wkładki członków zebrane w roku 1929 .	1044	—	651	—	633	—	553	—	519	—
Za dochód z przedstawień, zabaw i t. p.	21203	60	23648	95	7317	50	13596	10	8536	--
Za dochód z garderoby .	26	—	—	—	—	—	363	50	—	—
Za dochód z bibljoteki .	461	—	84	—	—	—	—	-	—	—
Za dary i subwencje . .	5140	—	3300	—	2822	—	1474		500	—
Za odsetki od lokacji . .	575	50	—	—	133	-	—	—	—	—
Za legitymacje i sprawozdania	39	—	19	10	11	—	—	—	5	—
Za zbiórkę na Gwiazdkę.	2870	—	—	—	—	—	1564	—	—	-
Za zbiórkę 3 maja . . .	1177	—	230	—	781	—	—	—	—	—
Za zbiórkę na inne cele .	—	—	52	60	—	—	52	—	—	—
Za inne dochody	55	75	197	90	—	—	—	—	196	—
Za ewentualny niedobór kasowy w roku 1929 .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem . . .	45780	06	28466	46	15581	20	18780	80	10428	96

b) Rozchody:

Wyszczególnienie	Koła P. Z. S.									
	M. Ostrawa		M. Góry		Przywóz		Witkowice		Zabrzeg	
	Kč	h	Kč	h	Kč	h	Kč	h	Kč	h
Za ewentualny niedobór kasowy z roku 1928 .	—	—	—	—	—		—	—	—	—
Za 50% wkładek Zarządowi Naczelnemu . .	987	—	425	—	291	—	321	-	303	—
Za sprawozdania i legitymacje.	290	—	254	—	72	—	290	—	258	—
Za bibljotekę Zarządowi Naczelnemu	200	—	108	—	93	—	—	-	102	—
Za rozchód przedstawień, zabaw i t. p.	15693	45	16307	85	4880	90	9538	88	7329	40
Za urządzenie Gwiazdki dla dziatwy	5221	70	2000	—	2790	10	2072	—	—	—
Za urządzenie kolonji wakacyjnych	130	—	77	40	104	—	52	-	—	—
Za pomoc rzeczową dla szkoły	4934	65	6453	20	1705	30	540		250	—
Za uzupełnienie inwentarza	1883	90	150	—	487	40	1369	30	611	—
Za garderobę, bibl. i t. p.	9	50	—		—	—	338	10	—	—
Za wydatki administracyjne	2515	60	167	50	118	—	128	10	275	—
Za zbiórkę Narodową 3-go maja	1177	—	230	—	680	-	—	—	—	—
Za wydatki na Kółko młodzieży	1258	—	—	—	—	—	--	—	—	—
Za subwencje i dary wypłacone	440	-	969	—	—	—	380	—	—	—
Za inne wydatki	—	—	70	50	107	70	205	20	531	—
Za pozostałość kasową na rok 1930	11039	26	1254	01	4251	80	3546	22	769	56
Razem . . .	45780	06	28466	46	15581	20	18780	80	10428	96

Rozpatrując te cyfry, musi się przyznać, że poszczególne Koła nie żałowały wysiłków, by zdobyć fundusze na swoje cele, a zdobywszy je, obracały tylko na to, by pomoc nieść szkole i dziatwie szkolnej, by szerzyć oświatę wśród starszych i młodszych. Wysiłki te jeszcze dobitniej wystąpią, gdy przedstawimy sobie, że fundusze te zdobywano wśród najbiedniejszych polskich robotników na Morawach.

3. Bibljoteki.

Chociaż dosyć skromne, to jednak w każdej naszej miejscowości istnieją bibljoteki, z których ludność polska korzysta dość chętnie. Książki są własnością Zarządu Naczelnego, który co pewien czas wymienia książki i uzupełnia bibljotekę. W roku 1929 przeprowadzono wymianę książek, dano do oprawy zniszczone, oraz uzupełniono bibljotekę nowemi książkami, kosztem kilku tysięcy koron.

Stan bibljotek, ruch książek i czytelników przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Koła P. Z. S.				
	Mor. Ostrawa	Mar. Góry	Przywóz	Witkowice	Zabrzeg
Ilość tomów w bibljotece . .	972	178	102	118	141
Ilość czytelników	53	52	14	22	30
Ilość przeczytanych książek .	2400	947	123	120	174
Ile razy w ciągu roku wypoż.	40	80	15	30	60

Słaby nieco ruch czytelników tłumaczy się tem, że ludność robotnicza, stanowiąca wyłącznie naszych członków, ma stosunkowo mało czasu — więcej zainteresowania bibljoteką okazuje młodzież pozaszkolna — zresztą i brak nowych dzieł stanowił przeszkodę, gdyż z chwilą, gdy nowe książki pojawiły się w bibljotekach, ożywił się zaraz ruch czytelników. Żałować należy, że nie mamy takich środków materjalnych, któreby nam pozwoliły lepiej i częściej uzupełniać bibljotekę. Za staraniem i pośrednictwem konsula R. P. Dra Karola Ripy, otrzymaliśmy w roku 1929 kilkadziesiąt nowych i już oprawionych dzieł, za co jesteśmy Mu bardzo zobowiązani.

4. Szkoły polskie.

Szkołami i ochronkami polskiemi na Morawach opiekuje się moralnie Polski Związek Szkolny. Oprócz tej moralnej opieki, pomaga często i materjalnie przez pokrywanie pewnych wydatków rzeczowych, o ile środki na to pozwalają, gdyż każde Koło miejscowe uważa sobie za punkt honoru przyjść szkole z możliwie najwydatniejszą pomocą.

W roku 1929 istniały na Morawach następujące szkoły i ochronki polskie:

a) Szkoła wydziałowa męska i żeńska w Mor. Ostrawie,
b) „ ludowa pospolita w Mor. Ostrawie,
c) „ „ „ w Mar. Górach,
d) „ „ „ w Przywozie,
e) „ „ „ w Witkowicach,
g) szkółka froeblowska w Mar. Górach,
h) „ „ w Przywozie, i
i) „ „ w Witkowicach.

Grona nauczycielskie tych szkół w roku szkolnym 1929/30 przedstawiają się następująco:

Mor. Ostrawa: dyrektor Marjan Pawełek, siły nauczycielskie: Franciszek Szymonik, Bronisława Stawówna, Franciszka Wołyńska, Paweł Trombik, Marja Holczakowa, Marja Ochodkówna, Kornelja Bandolówna, Janina Kobielanka naucz. robót ręcznych, ks. prof. Jerzy Juroszek.

Mar. Góry: kierownik Karol Siwek, siły nauczycielskie: Wanda Gajdzicówna, Karol Santarius, mistrzyni szkółki Aniela Jurczykówna, katecheta ks. Paweł Smyczek, naucz. robót ręcz. Janina Kobielanka.

Przywóz: kierownik Józef Kupiec, siły nauczycielskie: Aniela Siwkówna, mistrzyni szkółki Anna Młodzikówna, katecheta ks. Paweł Smyczek, naucz robót ręcznych Janina Kobielanka.

Witkowice: kierownik Emanuel Sznapka, siły nauczycielskie: Alfred Kocur, mistrzyni szkółki Stefanja Homowa, katecheta ks. Paweł Smyczek, naucz. robót ręcznych Janina Kobielanka.

Ilość dziatwy, uczęszczającej do tych szkół w roku szkolnym 1929/30 przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Szkoły			
	Mor. Ostrawa	Mar. Góry	Przywóz	Witkowice
Ilość dziatwy w szkole wydziałowej .	84	—	—	—
Ilość dziatwy w szkole ludowej . .	46	74	45	39
Ilość dziatwy w szkółce froeblowskiej	—	26	16	11

Mimo tego, że tylko rzadko zdarzają się wypadki przechodzenia dziatwy szkolnej z naszych szkół do obcych, ilość dzieci w szkołach naszych jest dość niewielka. Co składa się na to? Otóż to, że dużo rodzin wraca corocznie na stałe do Polski — pewna ilość Polaków, mimo naszej pracy, nie nabyła lub nie chciała nabyć uświadomienia narodowego i chowa swe dzieci w obcych szkołach — co roku opuszcza szkołę, zwłaszcza wydziałową, znaczna ilość dzieci po skończeniu 14. roku a przybywa stosunkowo bardzo mało z okolicy — starsza generacja emigrantów już powoli nie ma dzieci w wieku szkolnym

a z młodszej generacji, już tu urodzonej na obczyźnie, tylko pojedyńcze osobniki i to sporadycznie tylko zakładają tutaj ognisko domowe. Mimo to, że znamy rodziców, którzy dzieci swe do obcych szkół posyłają i dokładamy wszelkich starań, by dzieci te oddali do szkół polskich, akcja cała postępuje żółwim krokiem, natrafiając na silny opór samych rodziców i czynników ubocznych.

5. Praca w szkołach.

Grona nauczycielskie szkół naszych nie ograniczają się wyłącznie do wyczerpującej pracy w szkole, lecz zdając sobie sprawę z tego, że dużo jest tutaj do zrobienia poza szkołą, poświęcają swe siły i czas wolny od nauki, pracy społeczno-oświatowej wśród polskich robotników.

Praca organizacyjna, administracyjna, oświatowa, społeczna itp. w Zarządzie Naczelnym, Zarządach Kół miejscowych P. Z. S., Kółkach młodzieży, Kółkach amatorskich i śpiewackich, drużynach harcerskich, kołach Stowarzyszenia „Siła" itd., to szerokie pole do działania, na którem obok uświadomionego polskiego robotnika, stoi w pierwszym rzędzie nasz polski nauczyciel.

Szczególną opieką otaczają nasze Grona urządzanie przedstawień, wykładów i odczytów, pogadanek, zgromadzeń szkolnych, zbiórek młodzieży pozaszkolnej, chórów, kursów dokształcających, gimnastycznych, zabawowych itp., wśród starszych i młodzieży pozaszkolnej.

Grona naczycielskie prowadzą wśród dziatwy szkolnej akcję dożywiającą, oszczędnościową, obdarzają dziatwę przyborami szkolnemi, urządzają św. Mikołaja, występy dziatwy i przedstawienia, wogóle wszystko to, co w danych warunkach zrobić można.

Poniżej umieszczona tabelka wykazuje cyfrowo część całej tej pracy:

Wyszczególnienie	Szkoły			
	Mor. Ostrawa	Mar. Góry	Przywóz	Witkowice
Ilość dzieł w bibljotecę uczniów	320	172	487	250
Ilość czytających dzieci . . .	86	45	26	25
Ilość przeczytanych dzieł . .	6880	797	645	500
Ilość dzieł w bibljotece naucz. .				
Ilość środków pomocniczych do nauki	1350	789	302	98
Ilość przedstawień i większych	1500	367	329	200
występów szkoły	6	4	2	2
Przeciętna ilość obecnych osób .	200	150	120	120
Ilość odczytów i wykładów . .	12	—	—	—
Ilość wyświetlonych bajek . . .				
W akcji dożywiającej wydano	14	—	—	—
porcyj mleka	2712	—	—	1120

Wyszczególnienie	Szkoły			
	Mor. Ostrawa	Mar. Góry	Przywóz	Witkowice
Ilość dzieci oszczędzających . .	57	21	7	9
W roku 1929 złożyły dzieci jako oszczędności	19701 Kč	1100 Kč	600 Kč	120 Kč
Suma oszczędności dzieci obecnie uczęszczających do szkoły wynosiła z końcem roku 1929	44426 Kč	1800 Kč	1461 Kč	800 Kč
Ilość dzieci obdarzonych na św. Mikołaja	—	26	25	24

Z innych przedsięwzięć, urządzonych przez szkoły, wspomnieć należy: 1. o wystawie rysunków, robót kobiecych i prac zręczności, urządzonej przez szkołę wydziałową w Mor. Ostrawie, podczas której wystawiono przeszło 1000 eksponatów, zrobionych wyłącznie przez dziatwę szkolną; wystawę zwiedziło około 1000 osób; 2. o wieczorku ku uczczeniu 11-letniej rocznicy odzyskania niepodległości Państwa Polskiego, urządzonym przez dziatwę szkolną z Mor. Ostrawy; 3. o Poranku 3 maja, którego główną część programu wykonała dziatwa szkoły wydziałowej z Mor. Ostrawy; 4. o wystawieniu sztuki „Betleem Polskie“ Lucjana Rydla, którą dziatwa szkoły wydziałowej z Mor. Ostrawy urządziła dwukrotnie w sali Domu Polskiego w Mor. Ostrawie a osobno w sali Domu Katolickiego w Przywozie.

Wogóle stwierdzić należy, że Grona nauczycielskie wszystkich szkół polskich na Morawach bardzo gorliwie pracują. biorąc swe obowiązki ze strony najpoważniejszej. Zaznaczamy tu z pełną satysfakcją, że za tę bezinteresowną a pełną poświęcenia pracę, należy się im zupełne uznanie i wdzięczność ludności.

6. Odczyty i wykłady.

Zarząd Naczelny Polskiego Związku Szkolnego, starając się umożliwić dalsze kształcenia swym członkom a przedewszystkiem młodzieży pozaszkolnej, poruszył prowadzenie odczytów i wykładów popularnych Dyrekcji szkoły wydziałowej w Mor. Ostrawie dla wszystkich Kół, która stosując się do tego polecenia, urządziła w sezonie zimowym cały szereg odczytów i wykładów popularnych, przeważnie z obrazami świetlnemi, używając własnego skioptikonu. Odczyty i wykłady te, o których zawiadamiano wszystkie Koła, służyć miały dla wszystkich członków, interesujących się tą sprawą — jednak pozostawiono Kołom zupełną swobodę urządzania odczytów i wykładów w swoich miejscowościach, o ile uważać je będą za korzystne i pożądane.

W ciągu roku 1929 urządzono w ten sposób następujące odczyty i wykłady:

Miejscowość	Temat wykładu	Ilość przeźroczy	Prelegent	Ilość słuchaczy
Morawska Ostrawa	Radjum i zjawiska radjoaktywności	80	Marjan Pawełek	60
	Podróż do Paryża	140	Leonard Guńka	50
	Japonja	180	Marjan Pawełek	100
	Australja	100	Marja Ochodkówna	50
	Z kolebki zwierząt	85	Marjan Pawełek	50
	Z łąk i gajów	152	Marja Ochodkówna	60
	Co pokazuje nam mikroskop	135	Marjan Pawełek	50
	Od Szumawy do Tatr	182	Marja Ochodkówna	120
	Następstwa wojny światowej ze stanowiska lekarza widziane	98	Marjan Pawełek	90
	O Pierwszym Zjeździe Polaków zagranicznych	—	Marjan Pawełek	60
	Sól i jej wydobywanie	83	Franciszka Wołyńska	80
	Historja zegarmistrzowstwa	85	Marjan Pawełek	45
	Bajka: Złotowłosa królewna	22	Franciszka Wołyńska	60
	„ Złoty szczyt	33	Kornelja Bandałówna	45
	„ Paź i królewna	28	Franciszka Wołyńska	50
	„ O sierotce	30	Kornelja Bandałówna	50
	„ Zaczarowany królewicz	30	Franciszka Wołyńska	70
	„ Złote jabłka i 7 pawic	33	Kornelja Bandałówna	90
	„ Król łabędzi	20	Franciszka Wołyńska	80
	„ O księciu rycerzu	25	Kornelja Bandałówna	80
	„ Sierota z miasta	30	Marja Ochodkówna	100
Mar. Góry	O szerzeniu pracy oświatowej	—	Zdzisław Kobiela	83
	Położenie gospodarcze Polski	—	Zdzisław Kobiela	65
	Kazimierz Pułaski	—	Jan Herda	120
Witkowice	Litwa i jej stosunek do Polski	—	Jan Buzek	80
	Polacy zagranicą	—	Jan Buzek	60
	Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu	—	Emanuel Sznapka	100
	O powstaniu ziemi	50	Emanuel Sznapka	120
	Jak się dzieci bawią	50	Emanuel Sznapka	120
Zabrzeg	Mniejszości narodowe w Polsce	—	Jan Buzek	80
	Henryk Sienkiewicz	—	Franciszek Siwek	75
	Józef Piłsudski	—	Emanuel Sznapka	60
	Polska szkoła zagranicą	—	Ks. E. Grimm	80
	Polacy zagranicą	—	Ks. E. Grimm	70
	Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu	—	Emanuel Sznapka	75

Razem urządzono 35 prelekcyj, wyświetliwszy 1671 sztuk przeźroczy dla ogólnej ilości 2628 słuchaczy.

7. Obchody narodowe, przedstawienia i t. p.

Ponieważ ludność polska, żyjąca na Morawach, tworzy tylky wysepkę wśród obcych, zwrócił Polski Związek Szkolny baczną

uwagę na to, by tej ludności zapewnić choć co pewien czas sposobność do wysłuchania pięknego słowa polskiego ze sceny, któreby przemówiło do serc, stwardniałych w ciężkiej walce codziennej o chleb powszedni wśród obcych. Wielki nacisk położono na urządzenie obchodów narodowych, poranków i wieczorków, przy każdej nadającej się sposobności przy bezpłatnym wstępie, na urządzanie przedstawień amatorskich, festynów, wycieczek, balów, zabaw itp.

Wychodząc z założenia, że największe znaczenie, jako pokarm dla duszy polskiej, stanowią obchody narodowe i przedstawienia, urządzono cały ich szereg, nie zrażając się tem, że mimo olbrzymiego nakładu pracy efekt finansowy był bardzo niewielki lub dość często nie wystarczał nawet na pokrycie kosztów — tu zwracano uwagę tylko na znaczenie moralne tych przedsiębiorstw i pod tym względem cel osiągnięto — piękne Poranki i Wieczorki dawały polskiej ludności robotniczej taką ilość wrażeń, że pobudzały do żywszego bicia polskie serca, wywołując w nich i budząc z uśpienia drzemiące w głębi serc uczucia miłości dla Ojczyzny, którą dla chleba opuścić musieli.

Na specjalną wzmiankę zasługują urządzone przez Zarząd Naczelny P. Z. S. dla wszystkich członków w Domu Polskim następujące obchody: *a*) Wieczorek ku uczczeniu Imienin Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, urządzony w marcu, podczas którego piękne słowo wstępne wygłosił konsul R. P. Dr. Karol Ripa; *b*) Poranek ku uczczeniu 138-letniej Rocznicy Wiekopomnej Konstytucji 3-go maja, podczas którego serdeczne słowo wstępne wygłosił dyrektor Marjan Pawełek, prezes Zarządu Naczelnego Polskiego Związku Szkolnego; *c*) Wieczorek ku uczczeniu 11-letniej Rocznicy odzyskania niepodległości Państwa Polskiego. Wszystkie te obchody, podczas których przeważną część programu wykonała dziatwa szkoły wydziałowej z Mor. Ostrawy, na długo pozostaną w pamięci obecnych, gdyż nieraz przejęły ich do głębi i wzruszyły do łez, tych najczystszych, serdecznych łez, które tylko głęboko a szczerze wstrząśnione serce wylewać może.

Oprócz tych poważnych Uroczystości urządzono cały szereg przedstawień, zabaw, balów, festynów i wycieczek, które obok celu moralnego, miały równoległy idący cel materjalny, by dostarczać funduszów, potrzebnych do przeprowadzenia innych zadań.

Poniżej podajemy tytuły utworów scenicznych, odegranych przez zespoły amatorskie poszczególnych Kół miejscowych w ciągu roku 1929:

Mor. Ostrawa:

1. Kontrolor wagonów sypialnych,
2. Jego Kapralska Mość,
3. Mąż z grzeczności,
4. Ach, to Zakopane.
5. Historja w obrazach,
6. Betleem Polskie,
7. Kominiarczyk i śnieżyczka,
8. Za siedmioma górami.

Mar. Góry:

1 Królowa przedmieścia,
2. Czuj duch,
3. Nawrócony,
4. Adam i Ewa.
5. Za nic żydowskie swaty,
6. Janek i Jagusia,
7. Złota Marysia.

Przywóz:

1. Adam i Ewa,
2. Piosnka wujaszka,
3. Księżyc i słońce,
4. Tajemnica Starego Miasta,
5. To polityka,
6. Szkoda wąsów,
7. Podejrzana osoba,
8. Stryj przyjechał,
9. Winowajca,
10. Żabi król,
11. Jaś i Małgosia,
12. Sklep z zabawkami.

Witkowice:

1, Polityka i miłość,
2. Janek doktorem,
3. Intermedja ucieszne,
4. Na wymiarze,
5. Wesele,
6. Jaś i Kasia,
7. Sklep.

Zabrzeg:

1. Janek doktorem,
2. Ciotka Karola.

Zważywszy, że wszystkich tych przedsiębiorstw urządziły nasze Koła i szkoły pokążną ilość, bo aż 64, na których było obecnych około 12—13.000 ludzi, oraz ten fakt, że przyniosły one kilkadziesiąt tysięcy koron czystego dochodu, możemy śmiało powiedzieć, że cel, dla którego to wszystko urządzaliśmy, został w całej pełni osiągnięty i praca ta wydała owoce.

8. Gwiazdka.

Interesując się polskiemi szkołami, zauważył Polski Związek Szkolny, że wśród dziatwy panuje wielka nędza, tak, że brak ubrania i obuwia powoduje nawet nieraz nieregularne uczęszczanie do szkoły. Mimo to, że zapotrzebowanie było ogromne, nie uląkł się tego zadania Polski Związek Szkolny, lecz postanowił choć częściowo złemu zaradzić, zupełne zaradzenie biedzie przechodziło jego środki materjalne. Wystarawszy się o fundusze, urządził przed nadchodzącą zimą w grudniu 1929 wielkiem stosunkowo kosztem „Gwiazdkę" dla dziatwy szkolnej. Nasze Koła miejscowe nie byłyby jednakże w stanie urządzić na tak wielką skalę, gdyby nie ofiarność konsula R. P. Dr. Karola Ripy dla dzieci obywateli polskich, Komitetu kościelnego, Kasy Zaliczkowej i Towarzystwa Domu Polskiego w Mor. Ostrawie.

Poniższa tabelka wykazuje, ile kosztowało urządzenie „Gwiazdki“, czem i ile dzieci obdarzono:

Wyszczególnienie	Koła P. Z. S.			
	Mor. Ostrawa	M. Góry	Przywóz	Witkowice
Urządzenie Gwiazdki kosztowało	5931·70 Kč	4599·75 Kč	2785·60 Kč	4062·- Kč
Rozdano: ubrań	29	13	11	7
bucików	29	51	18	33
sukienek	25	26	7	7
bielizny	12	37	13	53
innych rzeczy . . .	145	137	142	113
Obdarzono więc dzieci	230	264	191	163

Jakkolwiek ta akcja humanitarna nie pokryła całego zapotrzebowania, gdyż wśród naszej ludności jest wiele nędzy, niemniej przyniosła znaczną ulgę rodzicom i wielką radość obdarowanej dziatwie.

9. Kolonje wakacyjne.

Choroby, ten nieodstępny towarzysz wszelkiej biedoty, to także jedna z bolączek w szkołach naszych. Gruźlica, skrofuloza, anemja, wycieńczenie itp., to rzecz zwykła wśród naszej dziatwy. Zapobieżenie złemu wziół na siebie także Polski Związek Szkolny, jako jedno ze swoich zadań. Przy pomocy konsula R. P. Dra Karola Ripy, Rodziny Opiekuńczej ze Śląska, Magistratu miasta Mor. Ostrawy i Towarzystwa przeciwgruźliczego wszczęto akcję, paraliżującą szkodliwości tych chorób i ich następstw — wysłano cały szereg dzieci do kąpieli i na letniska, gdzie ich chore organizmy odzyskiwały zdrowie a zagrożone hartowały się przeciw chorobom. Po kilkukrotnem badaniu lekarskiem, wybrano dzieci najbardziej potrzebujące, by ratować je za wszelką cenę. Podzieliwszy dzieci na: zagrożone gruźlicą, skrofuliczne i anemiczne, wysłano je, zależnie od tego, do Nydku, Darkowa, Oldrzychowic, do Polski itd. W roku 1929 akcja ta obejmowała 86 dzieci a przeprowadzono ją w sposób uwidoczniony na poniższem zestawieniu:

Wyszczególnienie	Szkoły			
	Mor. Ostrawa	M. Góry	Przywóz	Witkowice
Wysłano do: Nydku	8	3	8	1
Oldrzychowic . .	—	—	—	2
Jastrzębia . . .	2	1	—	1
Darkowa	1	—	—	—
Pietwałdu . . .	4	4	—	—
Litultowic . . .	2	2	4	—
Mladecka . . .	—	1	—	
Stare Hamry . .	—	1	—	5
Czeladnej . . .	-	3	—	—
Smolkowa . . .	2	—	—	—
Klokočowa . . .	1	—	—	—
Polski	30	—	—	—
Razem . . .	50	15	12	9

Dzięki pomocy wyżej wpomnianych czynników przeprowadzono całe to przedsiębiorstwo, które przedstawia wartość około 20.000 Kč. Staraniem Dyrekcji szkoły wydziałowej w Mor. Ostrawie przewieziono 30 dzieci na dwumiesięczny pobyt do krewnych w Polsce, zapewniwszy dzieciom 50% zniżkę kosztów przejazdu w obydwie strony.

Kolonje wakacyjne zrobiły swoje, gdyż dziatwa, wzmocniwszy swe zdrowie, zaczerpnęła sił, które jej wystarczą do przepędzenia roku pracy w szkole, po którym znowu organizm nowego wzmocnienia potrzebować będzie.

Bardzo ważną i doniosłą dla rodziców rzeczą było, że za dzieci zapłacono wszystkie koszta, tak, iż nawet najdrobniejszych kwot dopłacać nie musieli.

10. Zasiłki na koszta dojazdu dzieci.

Ażeby dziatwie szkolnej, która mieszkając nieraz w odległości 4—8 km dojeżdża do szkoły wydziałowej w M. Ostrawie, ułatwić i umożliwić dostanie się do szkoły, zwłaszcza w porze zimowej, podjął się Zarząd Naczelny P. Z. S. wypłacania zasiłków na koszta dojazdu tramwajami, by w ten sposób pomoc przynieść niezamożnym rodzicom. Przez 5 miesięcy zimowych wypłacano te zasiłki, z początkiem roku po 10 Kč, z końcem 15 Kč miesięcznie każdemu uczniowi i uczenicy szkoły wydziałowej. Ponieważ akcję tę, odnośnie do dzieci obywateli polskich, popierał gorąco konsul R. P. Dr. Karol Ripa, mógł Zarząd Naczelny dla tych i innych dzieci w ciągu roku 1929 wypłacić znaczną stosunkowo kwotę Kč 4590·—, która wielką ulgę rodzicom przyniosła i oszczędziła wiele trudów dziatwie.

11. Stypendja.

Ponieważ Zarząd Naczelny P. Z. S. wpływa często na rodziców, by zdolniejsze swe dzieci posyłali do szkół dalszych, a więc do gimnazjum, seminarjum, szkoły przemysłowej, handlowej i innych, musi już z tego tytułu, że są to ludzie niezamożni, ułatwić im posyłanie dzieci do szkół w Polsce, przez udzielanie im skromnych stypendjów na ten cel. Najbiedniejszym z tych uczniów wypłacił Zarząd Naczelny w roku 1929 jako stypendja kwotę Kč 2.200·—. Mając bardzo wiele różnych wydatków a ograniczone dochody, nie mógł się w tej sprawie więcej zaangażować, jakkolwiek sprawa ta zasługiwałaby na wydatniejsze popoparcie.

12. Prowadzenie młodzieży pozaszkolnej.

Chcąc zapewnić sobie ciągłość pracy i przygotować następców, którzyby później pracę prowadzić mogli, gdy już braknie starszej generacji, zwrócił Polski Związek Szkolny baczną uwagę na młodzież pozaszkolną i postarał się o zorganizowanie jej. Okazało się, że najlepiej odpowiadają celowi t. zw. „Kółka młodzieży“, które obdarzone pewnym samorządem co do spraw

wewnętrznych i własnych funduszów, zostają jednak jako sekcja Zarządu Koła jego częścią składową i pracują w myśl wskazań Zarządów Kół P. Z. S. i dla ich celów, przy wielkiej zresztą samodzielności tak, by wśród tej młodzieży wyrobić się mogli przyszli pracownicy na niwie polskiej. Młodzież zorganizowana w „Kółkach“ ma do dyspozycji lokale na swe zbiórki, odpowiednio urządzone i zaopatrzone w różne gry i zabawy — zbiera się dwa razy w tygodniu nieobowiązkowo a raz w miesiącu obowiązkowo na t. zw. „Zbiórki obowiązkowe“. Podczas zbiórek nieobowiązkowych zabawia się dowolnie w towarzystwie osób z Grona nauczycielskiego i członków Zarządu Koła. Podczas zbiórek obowiązkowych, które przygotowane planowo, mają zawsze pewien interesujący program, podaje się sprawozdanie z działalności Kółka i jego kasowości, wygłasza się różne wykłady, najczęściej o Polsce, urządza pogadanki o zachowaniu się w towarzystwie, o rzeczach praktycznych w życiu, nieco interesujących danych statystycznych, trochę różnych aktualnych nowości i t. p., poczem następuje zabawa towarzyska. Co pewien czas urządza się kursa nauki języków obcych, tańców nowoczesnych, chóry śpiewackie, próby do przedstawień amatorskich i inne podobne przedsiębiorstwa, które młodzież interesują a do których często sama daje inicjatywę. Kółka te istnieją już od lat kilku i prosperują bardzo dobrze.

Do najstarszych należy „Kółko młodzieży“ w Mor. Ostrawie, liczące obecnie 90 członków, które w roku 1929 urządziło 6 zbiórek obowiązkowych i 99 nieobowiązkowych — ogólna ilość na zbiórkach młodzieży wynosiła w roku 1929 przeszło 2000 osób. Kółko urządziło 12 posiedzeń Zarządu, 8 specjalnych odczytów i wykładów tylko dla młodzieży, 6 pogadanek, kurs nauki tańców nowoczesnych dla 80 członków w 20 godzinach, kurs nauki języka polskiego, czeskiego i niemieckiego dla 25 członków w 50 godzinach i wiele innych rzeczy.

„Kółko młodzieży“ w Mar. Górach, założone jako Kółko śpiewackie przed kilku laty, liczy 40 członków, urządziło 42 zbiórki — obecnie zorganizowało się na wzór kółka w Mor. Ostrawie.

„Kółko młodzieży“ we Witkowicach, liczy 60 członków, odbyło 5 zbiórek obowiązkowych i 36 nieobowiązkowych, kilka wykładów i pogadanek, ćwiczyło śpiew, tańce do przedstawień i wiele innych rzeczy.

W innych miejscowościach, n. p. w Przywozie czynność Kółka prowadzą Drużyny harcerskie.

Zupełnie samodzielnie dla siebie istnieją na Morawach Drużyny harcerskie a mianowicie: męska i żeńska w Mor. Ostrawie, męska i żeńska w Przywozie, męska i żeńska w Witkowicach, męska w Mar. Górach. Drużyny, zwłaszcza niektóre, wykazują bardzo żywą działalność, rozwijając się pięknie, skupiając młodzież polską i prowadząc ją w myśl szlachetnych zasad prawa harcerskiego. Drużyny te, oparte na własnym statucie i pod-

ległe swym komendom, pozostają jednak pod moralną opieką Polskiego Związku Szkolnego i szkół polskich — tembardziej zresztą, że harcerze są zarazem najczynniejszymi członkami Kółek młodzieży.

13. Opieka nad obywatelem polskim.

Ażeby obywatele polscy, którymi prawie wyłącznie są członkowie nasi, nie czuli się tutaj zupełnie opuszczonymi, postanowił Polski Związek Szkolny stać się ich moralnym Opiekunem na obczyźnie, roztoczyć swą pieczę nad nimi, bronić ich przed wyzyskiem i pomagać na każdym kroku pod każdym względem, jeżeli się o pomoc zwrócą. We wielu wypadkach występował Polski Związek Szkolny w obronie polskiego obywatela i nieraz zdołał ulgę mu przynieść — nie sposób tu wymienić tego, co i jak zrobiono. Nie opuścimy polskiego obywatela i na przyszłość, gdy tylko zwróci się do nas z zaufaniem. Opieka ta dotyczy spraw, któremi nie może zajmować się Konsulat Polski, owa urzędowa instytucja opieki dla Polaków zagranicznych — opiekując się z naszej strony obywatelem polskim, pomagamy Konsulatowi Polskiemu, co może wyjść tylko na korzyść obywatelowi polskiemu. Chcemy i robimy zawsze wszystko, co za słuszne i dobre dla Polaków zagranicznych uważamy — nie dopuścimy do tego, by Polak tutejszy czuł się opuszczony i pozostawiony tylko własnym siłom.

14. Inne gałęzie pracy.

W krótkiem sprawozdaniu nie podobna umieścić wszystkiego, co podejmował Zarząd Naczelny, Koła miejscowe, szkoły, sekcje i t. d., bo tych rzeczy było niezmiernie wiele i bardzo różnorodnych. Jeżeli coś pominięto, zapomniano o tej czy innej gałęzi pracy, niech to wszyscy usprawiedliwią. Ten tylko, kto bierze czynny udział w pracy bezinteresownej a tak koniecznej, pracy, która wymaga zaparcia się siebie i poświęcenia, potrafi zrozumieć to sprawozdanie i czytać pomiędzy wierszami poszczególnych cyfr.

Zakończenie.

Patrząc wstecz na dziesięcioletni okres naszej pracy, widzimy jeszcze dużo braków, niedomagań, niedociągnień — widzimy cały szareg zagadnień nierozwiązanych — widzimy wśród kolonji polskiej jeszcze dużo żywiołu niezdecydowanego, chwiejnego, który nie wie sam gdzie należy i czem jest — uświadomienie tych wahających się i niezdecydowanych Rodaków naszych, jest celem pracy Polskiego Związku Szkolnego na najbliższą przyszłość — może następne dziesięciolecie potrafi celu tego dopiąć. W tym kierunku wytężymy więc pracę, by całą ludność polską na Morawach zjednoczyć w jedną wielką rodzinę

polską, świadomą swych celów i oddaną sprawie narodowej. Spełnienie tego zamierzenia w całej rozciągłości, wymaga jednak więcej siły niż mamy jej do rozporządzenia i dlatego nie będziemy w stanie w krótkim czasie wszystkiego dokonać — lecz sił nie pożałujemy — wytężymy je w tym kierunku a może w przyszłych sprawozdaniach pochwalić się będziemy mogli lepszym rezultatem.

Oglądając wyniki dokonanej pracy przez pryzmat odległości czasu, jednak nie możemy nic uznać, że rezultaty tej pracy są widoczne. Przyznać jednak musimy, że to nietylko nasza wyłączna zasługa. Doniosła w swych skutkach pomoc Konsula R. P. Dra Karola Ripy, który zawsze był nam oddany całą duszą gdy szło o obywateli polskich — Jego rady i wskazówki przyczyniły się w bardzo wielkiej mierze, że mogliśmy pracę naszą rozwinąć na tem miejscu na szerszą skalę — za to wyrażamy Mu na tem miejscu najgorętsze podziękowanie. Nie możemy pominąć i. innych czynników, które nam pracę ułatwiły — należą do nich: Macierz Szkolna w Czechosłowacji, Śląska Krajowa Rodzina Opiekuńcza, Stowarzyszenie Domu Polskiego, Kasa Zaliczkowa i Komitet kościelny w Morawskiej Ostrawie — tym wszystkim gorąco dziękujemy za wszelką pomoc. Magistrat miasta Mor. Ostrawy, Towarzystwo przeciwgruźlicze i Klub Czeskopolski, również nieraz na wdzięczność naszą zasłużyły. Przy końcu niniejszego sprawozdania wyrażamy wreszcie z głębi serca idące podziękowanie tej całej szarej braci polskich robotników, która pracę naszą wspierała nie żałując trudów i ofiarowując ostatni nieraz grosz w krwawym pocie czoła zdobyty — niech podziękowaniem będzie im to przekonanie, że przyczynili się do poparcia dobrej sprawy.

Chcielibyśmy, by to nasze sprawozdanie dostało się do rąk wszystkich Polaków na Morawach — tak tych, którzy z nami pracowali i brali czynny udział w naszem życiu narodowem a dlatego znajdą w tem sprawozdaniu także część swojego trudu i własną cegiełkę pracy — jak też przedewszystkiem do rąk tych zobojętniałych Rodaków, którzy zapominają o tem kim są i skąd pochodzą. Może ci ostatni, pod wpływem tego sprawozdania i świadomości, że żyją tu liczne rzesze Polaków, które szczycą się swą narodowością, ocknęliby się ze swego zapamiętania i zaczęli myśleć i czuć po polsku. A tylko wówczas, gdyby udało się nam Zjednoczyć i zgrupować wszystkich Polaków na Morawach pod czysto narodowym lecz zupełnie bez-

partyjnym sztandarem Polskiego Związku Szkolnego, spełniłyby się nasze zamiary, które dotychczas powstają naszemi najgorętszemi marzeniami, o stworzeniu jednej wielkiej a kochającej się Rodziny Polskiej na Morawach.

Marząc dalej o tem, nie tracimy nadziei, biorąc za swoje hasło słowa wieszcza:

...niech żywi nie tracą nadziei
i przed Narodem niosą oświaty kaganiec...

Za Zarząd Naczelny Polskiego Związku Szkolnego na Morawach:

Franciszek Szymonik,	**Marja Heinrichowa,**	**Marjan Pawełek,**
sekretarz.	skarbnik.	prezes.

Za Radę Nadzorczą:

Klemens Bogda, Stanisław Kisielewicz, Michał Kohut,
Jan Rogala, Karol Santarius.

W Morawskiej Ostrawie, dnia 31 grudnia 1929.